GÖINGE HÄRADS HÖGTIDSDRÄKT

Dräkten har grön kjol, med ifästat livstycke av röd sammet, monterat med silverband. Förklädet är blått med silkebroderier, silverband och guldspetsar i nedre kanten. Skärpet eller s.k. brudlisten av rött kläde, likaså monterat med silkesbroderier, silverband, guldspetsar och silkesfransar samt ägarinnans namn och årtal inbroderat. Särken och kluten av linne, utsydd med hålsöm och knypplade spetsar. En mindre silkesschal om halsen, och vid sidan, fäst i skärpet, det s.k. hyeklädet. En fyrkantig linneduk, prydd med hålsöm och spetsar, som användes att vid särskilda tillfällen läggas över kluten. - Till dräkten hörde även en svart tröja, monterad med sammets- eller silkebårder, samt röda konststickade strumpor. Silversmyckena äro: på livstycket fyrkantiga plattor, behängda med små skålar eller s.k. löv, ett liknande halssmycke med vidhängande trillekors samt ett striglakors i kedja rutn halsen. På skärpet runda maljor och på kluten två fyrkantiga hakar, som sammanfästa sammetsbandet.
Sådan högtidsdräkten nu beskrivits bars den i både östra och västra häraderna i Göinge. Dock var det vanligast med brokadliv i det västra häradet. Mönster för silkebroderierna varierade också en del. Vi har sett en mycket gammal dräkt från Västra Göinge härad, som hade förklädet i brunt raskatyg, med silkebroderier i grönt, brunt och guld, till skillnad från den ovan beskrivna dräkten, som gärna benämnes "Östra Göinges häradsdräkt".
Som ett tecken på Göingedräktens sällsynthet numera är det antagligen att tyda, att varken Wistrand, Svenska folkdräkter, eller Gerda Cederblom, Svenska allmogedräkter, båda utgivna av Nordiska Museet nämnar någonting om den.

ÖSTRA GÖINGE HÄRAD · SKÅNE

Av Otto Wallgren 1839

SKÅNE

Ö. GÖINGE HÄRAD

HÖGTIDSDRÄKT FÖR GIFT KVINNA

Beskrivning:

Kjol, livkjol av grönt vadmal med kant av blått sidenband, rynkad upptill vid ett liv av mörkt lilafärgad mönstrad sammet kantat med silvergaloner. Sammanhålles framtill med en silverkedja som löper genom maljor av silver.
Överdel av vitt linnelärft med nervikskrage kantad med knypplad spets. Ärmarna är tvärveckade och med smala linningar.
Förkläde av mörkt lilablå rask. Nedtill med grönt sidenband och prydd med bred bård av silke broderade blommor. Upptill rynkat och kantat med grönt siden.
Livband av rött kläde kantat med blått sidenband samt i ändarna broderade med silke i plattsöm samt bandbesättning och blå silkefrans.
Huvudbonad, klut, av ett kvadratiskt kläde av vitt linnelärft lagt över en triangulär stomme.
Strumpor stickade av svart ullgarn.
Skodon, lågskor, med hög, under foten skjuten klack.
Smycken: i överdelens krage en halsknapp, om halsen kedja med kors.

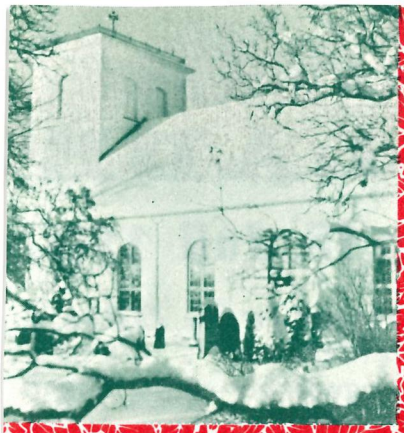

GÖINGE BLADET

Nr 4. Årgång 5 . December 1973.

FOLKDANSLAG FRÅN GÖINGE klädda i hel högtidsdräkt

Skjorta av linne eller bomull prydd med små lagda veck och enkel krage. (Även hålsömmar o spetsar till festdräkten).

Väst av mörkblå vadmal. Dubbelknäppt. Två rader blanka knappar.

Jacka av mörkblå vadmal. Dubbelknäppt, försedd med fickor.

Göinge Härads Högtidsdräkt

Dräkten har grön kjol, med ifästat livstycke av röd sammet, monterat med silverband. Förklädet är blått med silkebroderier, silverband och guldspetsar i nedre kanten. Skärpet eller s.k. brudlisten av rött kläde, likaså monterat med silkesbroderier, silverband, guldspetsar och silkesfransar samt ägarinnans namn och årtal inbroderat. Särken och kluten av linne, utsydd med hålsöm och knypplade spetsar. En mindre silkesschal om halsen, och vid sidan, fäst i skärpet, det s.k. hyeklädet. En fyrkantig linneduk, prydd med hålsöm och spetsar, som användes att vid särskilda tillfällen läggas över kluten. – Till dräkten hörde även en svart tröja, monterad med sammets- eller silkebårder, samt röda konststickade strumpor. Silversmyckena äro: på livstycket fyrkantiga plattor, behängda med små skålar eller s.k. löv, ett liknande halssmycke med vidhängande trillekors samt ett striglakors i kedja runt halsen. På skärpet runda maljor och på kluten två fyrkantiga hakar, som sammanfästa sammetsbandet.

Sådan högtidsdräkten nu beskrivits bars den i både östra och västra häraderna i Göinge. Dock var det vanligast med brokadliv i det västra häradet. Mönster för silkebroderierna varierade också en del. Vi har sett en mycket gammal dräkt från Västra Göinge härad, som hade förklädet i brunt raskatyg, med silkebroderier i grönt, brunt och guld, till skillnad från den ovan beskrivna dräkten, som gärna benämnes "Östra Göinges häradsdräkt".

Vinjettbilden
Glimåkra kyrka i julsnö.
Uppförd år 1788.

NÅGRA ORD OM VÅR

HÄRADSDRÄKT

för GÖINGE, VILLANDS och GÄRDS HÄRADER

Under tidigt 400-tal kan vi räkna med att våra härader uppstod.

Våra folkdräkter erhöll sitt fullständiga utseende långt senare och har givetvis förändrats väldigt under århundraderna.

Vi bör alltid kalla dem för **folkdräkter** eller **häradsdräkter**. Alla andra benämningar torde vara mer eller mindre felaktiga.

Närliggande härader bildade ofta ett kulturområde och här uppe i nordöstra Skåne kan vi anse att Villands, Gärds och Östra och Västra Göinge bildade ett sådant område.

Dräkttraditionen var inte begränsad till egentlig mening häradets gränser. Det blev bara så att när folket träffades på ting, marknader och and samlingsplatser påverkade de varandra både i sina dräkter och prydnads textilier och i sin träslöjd.

I somliga landskap kallar man dem sockendräkter, i andra bygdedräkter.
Här nere i Skåne har man alltid kallat dem häradsdräkter – 23 härader finnes enligt den "gamla" ordningen och i varje härad har det funnits dräkter med sina mönster och färgsättning. Må vi taga vara på de gamla dräkttraditionerna och om möjligt börja använda dem vid högtidliga tillfällen. Alla kan om viljan finnes börja förbereda inköp av sina klädespersedlar.

Våra läsare kan företaga en resa ner till Charlott Weibull i Malmö. Där erhålles vänlig och sakkunnig information om alla dräkter i hela Sverige. På våra egna hembygdsmuseer bl.a. i Broby, Bjärnum och Hässleholm kan man också taga del av dem.

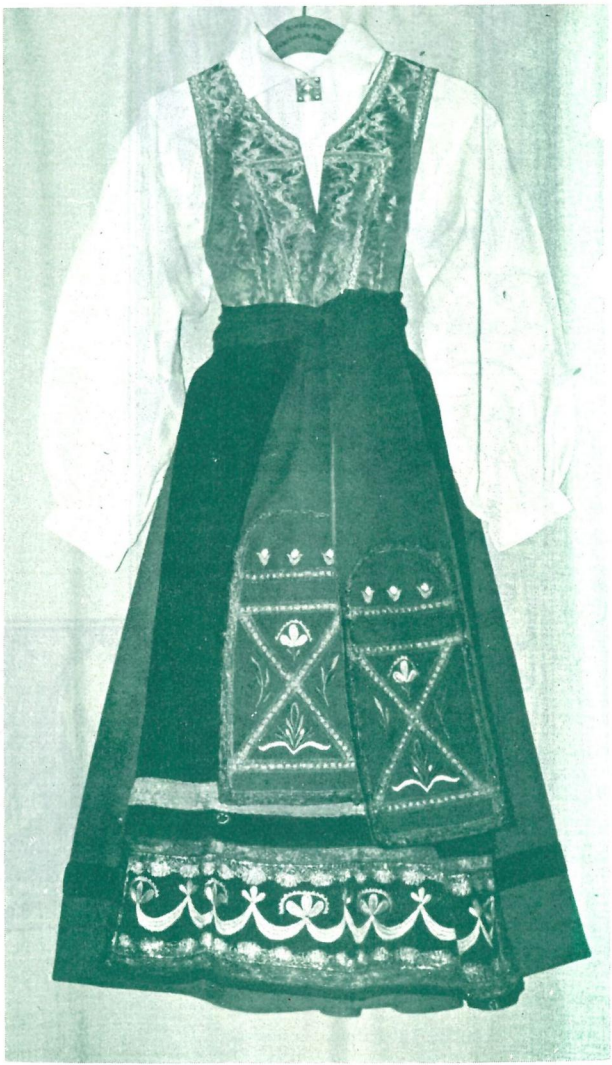

KVINNODRÄKTEN

I Göinge, liksom i övriga härader, skilde man mellan högtidsdräkt och vardagsdräkt.

HÖGTIDSDRÄKTEN

Särken eller blusen var av linne med vitbroderi och hålsömmar på krage liksom ärmlinningar, och dessutom kantad med handknypplad spets.

Kjolen, som hade en vidd av 3,5–4 m., var i grön vadmal, lagd i små 1,5 cm. breda veck, som gjordes på det sättet, att vävspröt lades emellan vecket i det fuktade tyget. Det hela bands hårt samman och fick torka i bakugn.

Livstycket. Det i kjolen vidfästade livet var av röd slät sammet (Kulturen, Lund) eller i brokadsilke (Hässleholms museum). Livstycket pryddes med silver- eller guldbårder bildande, som det hette "77 på ryggen" – sista 7 bakvänt.

Förklädet. Framför kjolen bars ett förkläde i blått raskatyg (glatt kypsat ylletyg med stark appretur) med silkebroderier nedtill, omgivna av silver- eller guldbårder och d:o spetsar. Vid högtider kunde även ett tunt, vitt, nedtill broderat förkläde användas.

Skärpet. Vid vänster sida knöts skärpet, som gjordes av rött kläde, broderades i ändarna med silke, glonerades och pryddes med ägarinnans initialer och dräktens tillverkningsår i silkebroderi.

Huvudbonaden för gift kvinna bestod av klut, en fyrkant i linne med två i motsatta hörn fästade breda band, vackert utsydda med hålsömmar och vitbroderi och kantade med handknypplade spetsar. Detta tygstycke fästes över en rund valk i solfjäderformade veck över nacken, banden drogos fram och knötos i större eller mindre rosett.

Ungflickorna buro, som Linné skriver, håret bart, men "tippat" med sidenband; hår och band flätades samman.

Näsduk. Över axlarna lades en silkesnäsduk i vackra färger.

Schal. Till dräkten hörde också en schal och ett "hyekläde", ett linnestycke och liksom klut och särk utsytt med hålsömmar. "Hyeklädet" bar man över kluten ned om hakan som skydd för huvudbonaden, när man skulle till fest.

Strumporna voro röda och ibland vackert konststickade.

Silversmide. Till allt detta kom en myckenhet silversmycken. Livstycket pryddes med fyrkantiga plattor eller silvermaljor. I en kedja runt halsen bars stringlakorset. Dessutom förekom halssmycke med trillekors, silverbälten, spännen av olika slag, allt behängt med små skramlande löv.

Sådan högtidsdräkten nu beskrivits bars den i både östra och västra häraderna i Göinge. Dock var det vanligast med brokadliv i det västra häradet. Mönster för silkesbroderierna varierade också en del. Vi ha sett en mycket gammal dräkt från Västra Göinge härad, som hade förklädet i brunt raskatyg, med silkebroderier i grönt, brunt och guld, till skillnad från den ovan beskrivna dräkten, som gärna benämnes "Östra Göinge häradsdräkt".

Finklädd kvinna, Östra Göinge, Skåne

Finklädd kvinna, Östra Göinge, Skåne

Sydsverige, särskilt Skåne, har många drag gemensamma med Danmark och Nordvästeuropa. De många praktfulla klutformerna med band, spetsar och broderier, som hörde till högtidsdräkten, de stickade tröjorna och de tunga smyckena är exempel på detta samband.

Göinge häradsdräkt.

"Till glädje för alla hembygdsvänner har vår kronprinsessa skrudat sig i en av våra folkdräkter. Den överlämnades som gåva från Kulturhistoriska museet i Lund vid Östarpsgårdens invigning den 2 augusti i år. Det är den gamla skånska d.äkten, som på 1700-talet i stort sett var gemensam högtidsdräkt i Skåne, och som fram till våra dagar bibehållits i Östra Göinge härad. Den är föga känd av oss skåningar, då endast ett fåtal gamla dräkter finnas kvar, men våra muséer ha den i sina samlingar som Östra Göinge häradsdräkt. Genom intendent Karlins val av denna dräkt har en vacker Skånedräkt blivit framdragen, och Göingarna kunna ju vara stolta över att deras häradsdräkt nu bäres av Skånes hertiginna. Dräkten har grön kjol, med ifästat livstycke av röd sammet, monterat med silverband. Förklädet är blått med silkebroderier, silverband och guldspetsar i nedre kanten. Skärpet eller s. k. brudlisten av rött kläde, likaså monterat med silkesbroderier, silverband, guldspetsar och silkesfransar samt ägarinnans namn och årtal inbroderat. Särken och kluten av linne, utsydd med hålsöm och knypplade spetsar. En mindre silkesschal om halsen, och vid sidan, fäst i skärpet, det s. k. hyeklädet. En fyrkantig linneduk, prydd med hålsöm och spetsar, som användes att vid särskilda tillfällen läggas över kluten. — Till dräkten hörde även en svart tröja, monterad med sammets- eller silkebårder, samt röda konststickade strumpor. Silversmyckena äro: på livstycket fyrkantiga plattor, behängda med små skålar eller s. k. löv, ett liknande halssmycke med vidhängande trillekors samt ett striglakors i kedja runt halsen. På skärpet runda maljor och på kluten två fyrkantiga hakar, som sammanfästa sammetsbandet."

Som ett tecken på Göingedräktens sällsynthet numera är det antagligen att tyda, att varken Wistrand, Svenska folkdräkter, eller Gerda Cederblom, Svenska allmogedräkter, båda utgivna av Nordiska Museet, nämnar någonting om den.

(Bilderna visa göingedräkten, buren av en ung hässleholmska. Den här avbildade dräkten tillhör Nationaldräktsaffären, Malmö, vars innehavarinna, fru C. Weibull, välvilligt ställt sin stora sakkunskap till förfogande.)

ÖSTRA GÖINGE HÄRAD · SKÅNE

Av Otto Wallgren 1839

1.

2.

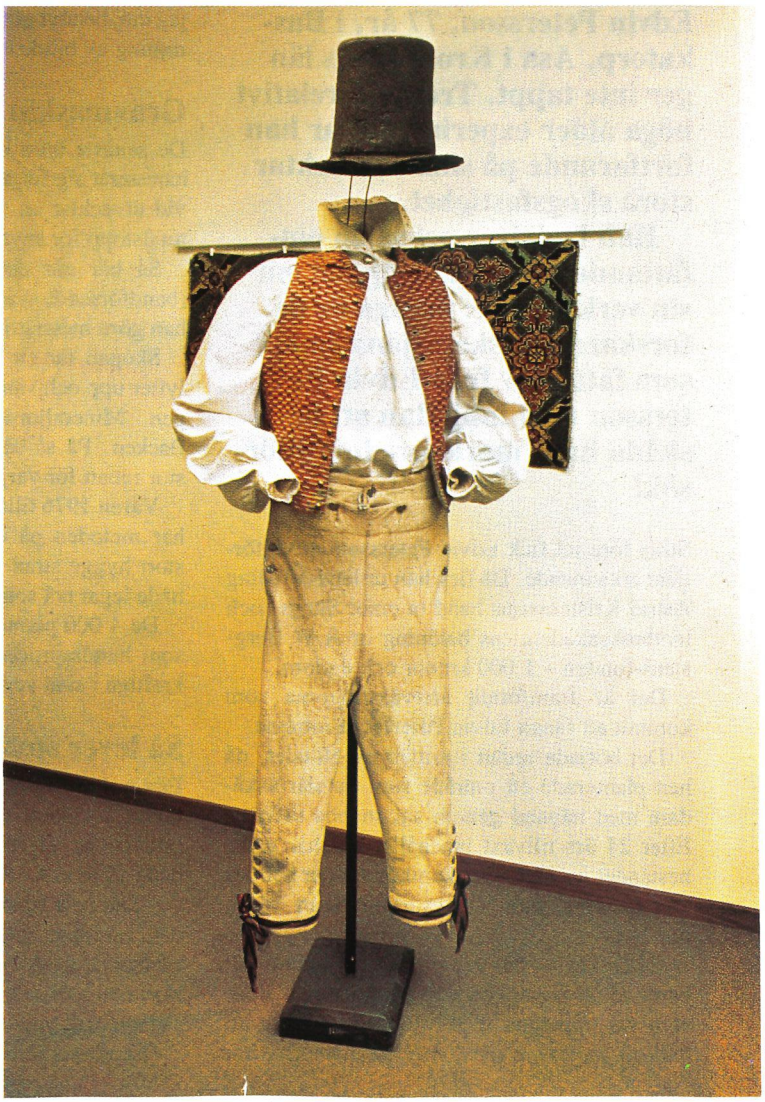

Bruddräkt fr. 1817 t. v.
fr. Sörsboda

Bruddräkt t. h. fr. 1808
fr. Hjärsås
Till dräkterna hör
grön eller blå kjol
Livstycket fr. är
grönt ullbrogen rosa.

Göinge ud

grön brokad

bruddräkt

grön kjol

röd schagg

annan-dagsdräkt

blå kjol

Dräkten t.v är skänkt till V. Göinges hembygdsför. av Sigrid Svensson i Jönstoda. Brudlisten är daterad 1817 o dräkten till höger är skänkt av en person i Hjärsås.

Till ovanstående bruddräkt kan också en vitpokade användas med läderremmar

kant

eller med utskåren sömmar.

Livband o list kan prydas med både blå o gröna sidenband.

Brudlisten brukar vara daterad med årtal o initialer.

Strumpor av svart, mörkblått eller grått garn.

Skor svarta, med röd eller vit klack.

Framför altaret bar brudar brudkrona till utslaget hår samt det vita förklädet.

Göinge h d.

Dräkt med två
s.k. tröjor; den ena
har förgyllda söl-
vbuklor, bandsammets-
kant; Halskragen
har ännu importad
spets Tönderspets.

vänd

Förklädet är utsytt med
breda stygn i kantat
med smal maskin-
knypplad spets.
Det är viktigt att veta!
Vid denna tiden 1890
förekom också köpe-
siden förkläden till
bruddräkterna.

Cöingeld

Särk av linne, i överdelen o skaftefall i kjolen.
Broderi av rätlinjig platt-söm. Kragen är rakt skuren o tyget är dubbel-vikt. Rutigt kläde monterat över spån.
Skörderäfsa – friaregåva målat med inn tvärsåtal väd

Materialet tillhör V. Göinge
hembygdsförening o. utställdes
på stadsbiblioteket i Hässleholm
1977

[signature]

6b En gammal benämning
på marknad klut är
"Törklås lamma"

Från uppteckningarna
i Göinge härad finns
tydligen uppgifter att
man kunde gå klädd i
särken i kyrkan, men
då skulle särken ha en
fint broderi och elle
fint randigt förkläde
framför.

[signature]

Göinge h.d.

Skjortan är rak-skuren och hålsömmen är rätlinjig. Över bröstet magsöm! Bred man-schett prydd med spets

Skinnbyxor försedda med klaff, vid knäna handvävda strumpe-band.

Västen som också kunde vara av skinn knäpptes med 10 st små knappar. Tröjan sänd

var av mörkblå vadmal
Den knäpptes liksom västen
med en rad tätt sittande
knappar.
För sönderbruk en
lång rock, svart eller
mörkblå.
Vita strumpor. Näskor
eller läderskor på
fötterna.
På huvudet pickel-
huva, rutad
huva, pälsmössa
eller hatt

DRÄKTMUSEET, BROBY HEMBYGDSPARK.
BRUDDRÄKT FRÅN HJÄRSÅS OCH BRUDGUMSDRÄKT
FRÅN ÖRKENEDS SOCKEN I ÖSTRA GÖINGE HÄRAD.

FAMILJEN INGAR OCH NILS ANDERSSON
DÖTTRARNA AINA OCH ELLEN

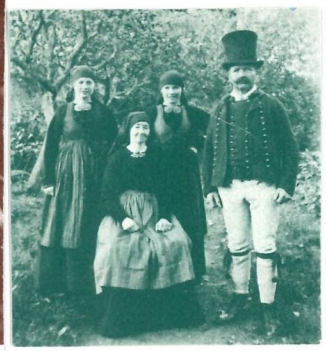

Foto: Nils Nilsson, Nävlinge år 1925.

Ingar och Nils Andersson – döttrarna Aina och Ellen

Ahleholm, Vinslöv

Nils Andersson på Ahleholm i Vanneberga var född på Norregård i Nävlinge – den gård som han sedan innehade på arrende under några år. Han flyttade emellertid till Uppland och innehade Kättinge säteri i Börje församling.

Efter 12 år kom familjen åter till hembygden när de 1918 köpte Ahleholm och året efter flyttade dit. 1941 övertog sonen Sven – Ahleholm.

År 1879 föddes Nils Andersson i Nävlinge och gick ur tiden efter ett verksamt liv 1964. Sin maka, Ingar hade han hämtat söderut, från Everlövs församling vid Rommeläsen. Hon föddes år 1881 och dog på Ahleholm 1970. Döttrarna på fotot, Aina till vänster är född 1907 och Ellen 1908. Flickorna är alltså här 18 respektive 17 år gamla. Mor Ingar är 44 och Nils 46. Kvinnfolken är klädda i gamla ärvda dräkter, från Torna eller möjligen Herrestads härad. Mansdräkten är från Göinge härad med äkta skinnbyxor. Den fina hatten har fotograferande Nils Nilsson för tillfället lånat ut.

Att myndighet och energi var utmärkande drag för Nils Andersson kan man väl utläsa av ställningen på fotot. Inte var han någon dussinmänniska inte.

Hembygd, lantbruk och skogsskötsel, politik och böndernas förenande i ekonomiska organisationer upptog hans dag och många kvällar. Många är de hembygdsföredrag han höll runt om i bygderna oftast iklädd sin fina göingedräkt. Många möten ledde han i vägskäl och i lokaler innan han lyckades att bilda Vinslövs lokalavdelning av Bondeförbundet.

Vinslövs jordbrukskassa – nu Föreningsbanken är också hans skapelse. Länge ledde han dessa båda organisationer innan riksdagsmannen Karl Persson övertog rodren.

Landstingsman var han jämväl och ledamot av KBS förtroenderåd och vice ordförande i Skåneskog. Kommunalt hade han ett flertal uppdrag.

Hans minne har man hedrat med Sommarins oljemålning i Föreningsbankens samlingssal.

Carl Lindgren

Göinge
Härads Högtidsdräkt

Dräkten har grön kjol, med ifästat livstycke av röd sammet, monterat med silverband. Förklädet är blått med silkebroderier, silverband och guldspetsar i nedre kanten. Skärpet eller s.k. brudlisten av rött kläde, likasa monterat med silkesbroderier, silverband, guldspetsar och silkesfransar samt ägarinnans namn och årtal inbroderat. Särken och kluten av linne, utsydd med hålsöm och knypplade spetsar. En mindre silkesschal om halsen, och vid sidan, fäst i skärpet, det s.k. hyeklädet. En fyrkantig linneduk, prydd med hålsöm och spetsar, som användes att vid särskilda tillfällen läggas över kluten. – Till dräkten hörde även en svart tröja, monterad med sammets- eller silkebårder, samt röda konststickade strumpor. Silversmyckena äro: på livstycket fyrkantiga plattor, behängda med små skålar eller s.k. löv, ett liknande halssmycke med vidhängande trillekors samt ett stringlakors i kedja runt halsen. På skärpet runda maljor och på kluten två fyrkantiga hakar, som sammanfästa sammetsbandet.

Sådan högtidsdräkten nu beskrivits bars den i både östra och västra häraderna i Göinge. Dock var det vanligast med brokadliv i det västra häradet. Mönster för silkebroderierna varierade också en del. Vi har sett en mycket gammal dräkt från Västra Göinge härad, som hade förklädet i brunt raskatyg, med silkebroderier i grönt, brunt och guld, till skillnad från den ovan beskrivna dräkten, som gärna benämnes "Östra Göinges häradsdräkt".

KVINNODRÄKTEN

I Göinge, liksom i övriga härader, skilde man mellan högtidsdräkt och vardagsdräkt.

HÖGTIDSDRÄKTEN

Särken eller blusen var av linne med vitbroderi och hålsömmar på krage liksom ärmlinningar, och dessutom kantad med handknypplad spets.

Kjolen, som hade en vidd av 3,5 –4 m., var i grön vadmal, lagd i små 1,5 cm. breda veck, som gjordes på det sättet, att vävspröt lades emellan vecket i det fuktade tyget. Det hela bands hårt samman och fick torka i bakugn.

Livstycket. Det i kjolen vidfästade livet var av röd slät sammet (Kulturen, Lund) eller i brokadsilke (Hässleholms museum). Livstycket pryddes med silver- eller guldbårder bildande, som det hette "77 på ryggen" – sista 7 bakvänt.

Förklädet. Framför kjolen bars ett förkläde i blått raskatyg (glatt kypsat ylletyg med stark appretur) med silkebroderier nedtill, omgivna av silver- eller guldbårder och dito spetsar. Vid högtider kunde även ett tunt, vitt, nedtill broderat förkläde användas.

Skärpet. Vid vänster sida knöts skärpet, som gjordes av rött kläde, broderades i ändarna med silke, glonerades och pryddes med ägarinnans initialer och dräktens tillverkningsår i silkebroderi.

Huvudbonaden för gift kvinna bestod av klut, en fyrkant i linne med två i motsatta hörn fästade breda band, vackert utsydda med hålsömmar och vitbroderi och kantade med handknypplade spetsar. Detta tygstycke fästes över en rund valk i solfjäderformade veck över nacken, banden drogos fram och knötos i större eller mindre rosett.

Ungflickorna buro, som Linné skriver, håret bart, men "tippat" med sidenband; hår och band flätades samman.

Näsduk. Över axlarna lades en silkesnäsduk i vackra färger.

Schal. Till dräkten hörde också en schal och ett "hyekläde", ett linnestycke och liksom klut och särk utsytt med hålsömmar. "Hyeklädet" bar man över kluten ned om hakan som skydd för huvudbonaden, när man skulle till fest.

Strumporna voro röda och ibland vackert konststickade.

Silversmide. Till allt detta kom en myckenhet silversmycken. Livstycket pryddes med fyrkantiga plattor eller silvermaljor. I en kedja runt halsen bars stringlakorset. Dessutom förekom halssmycke med trillekors, silverbälten, spännen av olika slag, allt behängt med små skramlande löv.

Sadan högtidsdräkten nu beskrivits bars den i både östra och västra häraderna i Göinge. Dock var det vanligast med brokadliv i det västra häradet. Mönster för silkesbroderierna varierade också en del. Vi ha sett en mycket gammal dräkt från Västra Göinge härad, som hade förklädet i brunt raskatyg, med silkebroderier i grönt, brunt och guld, till skillnad från den ovan beskrivna dräkten, som gärna benämnes "Östra Göinge häradsdräkt".

GÖINGE HÄRAD

GÖINGEDRÄKTEN

När jag ser den gamla vackra Göingedräkten, går tankarna långt tillbaka i tiden till en gammal gård, Stora Öllstorp i Vinslövs församling i Kristianstad län. Gården hade varit i släkten ända sedan dansktiden.

Jag har i min ägo ett gammalt fotografi föreställande fyra generationer kvinnor, som samtidigt bodde på gården. De båda äldsta, mormödrarna kallade, bidrog på sitt sätt till produktionen. De kardade och spann, stickade, och vävde väl också. Hanna Trulsdotter. Hon och hennes make brukade då gården. Hon var en storbondehustru och det var mycket, som föll på hennes lott att göra under självhushållets dagar. Det viktigaste, ja de väsentligaste för henne måste emellertid ha varit vävningen.
Hon vävde de mest utsökta damstdukar med inslag av grått eller färgat garn. Hon färgade garnet ofta i starka färger. Hennes mönster var utsökta.
Hennes dotter bevarade dessa vävnader och de finns nu hos dotterns sonhustrur och barnbarn där även dräkten finns.
Några av dessa kvinnor, som jag ser på kortet, som är taget i böjan av 1800-talet, har burit den vackra Göingedräkt.

I.H.

Åkarp den 29/1 1980

-80

Charlotte Weibulls Dockmuseum

Göinge

Östarp.
Den gamla skånska fästdräkten sådan den av
"Kulturens" damer d. 2 Aug. 1924 på
Östarp överlämnades till kronprinsessan.

Carin och Karl-Erik poserar framför Västergårdens hembygdsgård i Vinslöv i sina dräkter från Västra Göinge. Carins dräkt är en högtidsdräkt som sytts av samma sömmerska – Hildur Svensson i Röinge – som gjorde drottning Silvias skånska folkdräkt. Livet är av brokad med silverknappar och en lång silverkedja som rem. Förningskorgen av spån hör till. Här har Karl-Erik långa byxor – de är ungefär 100 år äldre än knäbyxorna som bärs med långrock. Hatten passar till båda.

Karl Erik
är ledare
för folk-
dansgrupp
i Vinslöv
Carin i
folkdans
under 41 år.

Sonja i häradsdräkt

● **Sonja Stjernquist** bär ofta folkdräkt på sina kyrkokonserter men också på privata tillställningar ibland.

I början lånade hon en dräkt, men 1975 när hon skulle till Amerika för att uppträda, skaffade hon en egen. Den syddes hos Charlotte Weibull i Malmö. Hon valde förstås en Göinge-dräkt, eftersom hon är född i Hästveda och bor där.

— Det känns alltid rätt och fint att bära folkdräkt i kyrkan, säger hon.

Hon tillägger: — Och dräkten löser ett klädproblem! Det är svårt att välja rätt plagg för en kyrkokonsert! Svart är så dystert!

Barbro Agneta Sonja

GÖINGEFLICKORNA

Göingeflickorna kom till oss 1969 på Lilla Torg och ville ha hjälp med Göinge dräkten (med grönt ylleliv). Flickorna var väldigt trevliga och då och då fick vi höra om "KÄRA MOR". Flickorna Sonja, Barbro och Agneta.
Barbro och Lars har ännu kvar gården i Osby. Där tar de emot grupper — sjunger — spelar och bjuder på kaffe.

Sonja och Agneta är fortfarande ute och underhåller vid fester.

CW –03

Layout S.Starnberg

GÖINGEFLICKORNA

SONJA – BARBRO – AGNETA

Sara i Östra Göinge
Häradsdräkt.

BARBROS DOTTER

GUNVOR JOHANSSON DELTOG PÅ SKANSEN I UTSTÄLLNINGEN
"LIVKJOL OCH KNÄBYXA" 1993

Lönsboda den 17/7-93

GLAD SOMMAR! önskar
Karin, Kristin, Tom o Birgitta
Thuresson.

Kvinno- och mansdräkt från GÖINGE härad.

Ay 2002

Skd 21/8-2002

IN MEMORIAM

Sonja Stjernquist

❑ Sångerskan **Sonja Stjernquist**, Hästveda, har som tidigare meddelats, avlidit i en ålder av 71 år. Hon sörjs närmast av syskon och många vänner.

Teatermuseets hedersmedlem och vår arbetskamrat Sonja Stjernquist har lämnat oss.

Vi minns med saknad hennes leende med smilgropar och glittrande ögon som kunde lysa med värme redan då hon som liten visade stor talang med sin sång och scencharm. Trots ideliga påpekande vid våra många samtal, att det nu var dags att tänka på sig själv, hade hon svårt att säga nej om hon kunde glädja någon., även när tröttheten mot slutet tog över. En generös, varm människa har lämnat oss som vi är glada att fått känna och arbeta med.

Vännerna Gunnel och Bertil Hedberg

Sonja Stjernqvist hyllas med fond

▶ Sångerskan **Sonja Stjernqvist** får en stipendiefond uppkallad efter sig. Fonden ska stödja unga talanger inom musik, sång och teater i vid bemärkelse.

Initiativet till fonden har tagits av tidningen Norra Skåne, Farstorps sparbank och anhöriga till henne.

Sonja Stjernqvist, som avled i fredags 71 år gammal, hade en lång karriär som musikal- och operettartist, men också som vissångerska. Hon var större delen av sitt liv bosatt i födelseorten Långaröd i norra Skåne. (TT)

Sonja låt ny
vin folk dräkt
hos oss! Vi
hade mycket
hvilgt när hon
vänd

som inställde sin

"Högtid Dålit"

som hjälpte oss

också på "Trollkäg

Stig"

27/8-02

Ij

§ 7/5-02

Sonja Stjernquist avliden

En av våra allra största svenska operett- och musikalstjärnor, Sonja Stjernquist, har avlidit efter en lång tids sjukdom. Hon blev 71 år gammal.

Sonja Stjernquist vid en konsert i Höörs kyrka förra året.

FOTO: ANDERS LOOD

Populära Sonja, som föddes i Hästveda en vacker vårdag 1931, började sin lysande teaterbana redan som 12-åring. Hon kunde då, krigsåret 1943, beskådas i Malmö Folkets Park, där hon ingick i Elsa Vinges barnteatergrupp som även innehöll en annan blivande storhet, Jan Malmsjö.

Det var också i Folkets Park i Malmö, på stora scenen, som den unga, söta aktrisen med de vackra bruna ögonen, smilgroparna och leendet som förmodligen var kapabelt att smälta isberg kunde beskådas – och framför allt avlyssnas – i sin första operettroll. Åtminstone hävdade hon det själv i en intervju i Skånskan för en tid sedan, även om uppslagsböckerna påstår att hon egentligen debuterade på Hipp, som 15-åring, i "Sista valsen". Redan året innan, alltså 1945, gjorde hon i alla fall sin första filmroll i något som hette "Trav, hopp och kärlek". Det blev så småningom ytterligare sex filmer.

Lilla Helgonet

Det finns dock en roll som alltid kommer att förknippas med den härliga Hästvedaflickan med den kristallklara sopranen: "Lilla Helgonet". Som "Lilla Helgonet" debuterade Sonja på Hipp 1949 och i samma roll fortsatte hon på Narvateatern i Stockholm året därpå. Men man får inte glömma att hon också gjorde stor lycka, bland annat på Oscars och Folkan i Stockholm, i klassiker som "Rose Marie", "Blåjackor", "Glada Änkan", "Sköna Helena" och "Min syster och jag". Hennes motspelare i "Min syster och jag", på Scalateaten i Stockholm 1960, var förresten hennes gamle kollega från Malmö Folkets Park, Jan Malmsjö.

Återvände

Efter sina mycket framgångsrika år i Stockholm återvände Sonja 1966 till sin gamla "hemstad" Malmö, där hon på Stadsteatern gjorde stor lycka som modisten i "Hello Dolly" och i titelrollen i "Dollarprinsessan". Från början av 70-talet ägnade hon sig dock allt mindre åt teatern och koncentrerade sig huvudsakligen på konsertverksamhet, även om hon fick ett par "återfall". 1991var hon således primadonna i det årets Helsingborgsrevy, "91:an" och säsongen 1997-98 gjorde hon stor succé i "Czardasfurstinnan" – där hon spelade mot Stig Grybe på Nöjesteatern i Malmö.

1975 köpte Sonja Stjernquist granngården till det torp i Hästveda i vilket hon föddes. Där ägnade hon sig med framgång åt skogsbruk vid sidan av sitt sjungande. Trots att hon på grund av sin svåra sjukdom de senaste åren försökte ransonera sina framträdanden, hade hon mycket svårt att säga nej, när hon ombads glädja sina medmänniskor med sin sång.

I samband med sin 70-årsdag, förra våren, gavs en stor välgörenhetskonsert i Kulturhuset i Hässleholm, vid vilken Sonja själv satt mitt på scenen och hyllades av en entusiastisk publik, vänner och kolleger. Så sent som i maj i år tog hon också i sin trädgård emot två busslaster med "systrar" och "bröder" från teaterlogen TSO.

Med sin sång, sitt smittande skratt och sin stora generositet har Sonja Stjernquist för alltid skrivit in sig med versaler i svensk teaterhistoria – och i mångas hjärtan.

Jan Olsson

Kvinno- och mansdräkt från GÖINGE härad.

KRONPRINSESSAN LOUISES SKÅNEDRÄKT

Den 2 augusti 1924, då Kulturens Östarp blev invigd, bar vår kronprinsessa en skånsk folkdräkt.

Dräkten var en gåva av Kulturhistoriska muséet i Lund. Den överlämnades till kronprinsessan som ett minne av dagen. Den är föga känd, då endast ett fåtal gamla dräkter finns kvar. Våra muséer har den i sina samlingar som Östra Göinge häradsdräkt
Dräkten har grön kjol, tät veckad eller på de gamlas språk, "lagd i fåler" med ifästat livstycke av röd sammet monterat med silverbårder och spetsar, samt ägarinnans namn inbroderat.
Särken och kluten av linne är prydd med hålsöm och knyppling. En mindre silkesschal bäres om halsen och vid sidan, fäst i skärpet, det s.k. "hyekklädet", som är en fyrkantig linneduk, rikt prydd med hålsöm och spetsar och användes att vid högtid och sorg läggas över kluten. En svart tröja monterad med sammet och silverbårder samt röda konstickade strumpor fullständiga dräkten. En myckenhet av silver hörde även till. På livstycket vore de fyrkantiga smyckenas plattor behängda med små skålar, s.k. löv. Ett liknande halssmycke med vidhängande "trillekors" samt det s.k. "striglakorset" i kedja om halsen. På skärpet och tröjan runda maljor samt på kluten ett par fyrkantiga hakar som sammanhöllo sammetsbandet.

CHARLOTTE WEIBULL.

-24

wfp 2/8-24.

DROTTNING LOUISE 1889–1965

1924

Kronprinsparet i Skåne

GŌINGE

KRONPRINSESSAN LOUISES SKÅNEDRÄKT

Den 2 augusti 1924, då Kulturens Östarp blev invigd, bar vår kronprinsessa en skånsk folkdräkt.

Dräkten var en gåva av Kulturhistoriska muséet i Lund. Den överlämnades till kronprinsessan som ett minne av dagen. Den är föga känd, då endast ett fåtal gamla dräkter finns kvar. Våra muséer har den i sina samlingar som Östra Göinge häradsdräkt
Dräkten har grön kjol, tät veckad eller på de gamlas språk, "lagd i fåler" med ifästat livstycke av röd sammet monterat med silverbårder och spetsar, samt ägarinnans namn inbroderat.
Särken och kluten av linne är prydd med hålsöm och knyppling. En mindre silkesschal bäres om halsen och vid sidan, fäst i skärpet, det s.k. "hyekklädet", som är en fyrkantig linneduk, rikt prydd med hålsöm och spetsar och användes att vid högtid och sorg läggas över kluten. En svart tröja monterad med sammet och silverbårder samt röda konstickade strumpor fullständiga dräkten. En myckenhet av silver hörde även till. På livstycket vore de fyrkantiga smyckenas plattor behängda med små skålar, s.k. löv. Ett liknande halssmycke med vidhängande "trillekors" samt det s.k. "striglakorset" i kedja om halsen. På skärpet och tröjan runda maljor samt på kluten ett par fyrkantiga hakar som sammanhöllo sammetsbandet.

CHARLOTTE WEIBULL.

DRÄKTER UR KULTURENS SAMLINGAR FRÅN

Ö Göinge hd

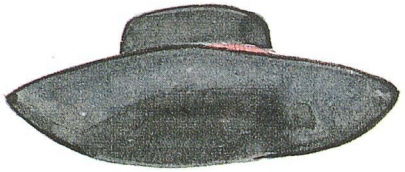

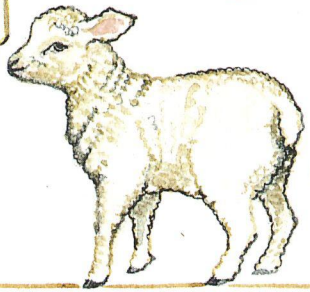

RIE HÄGERDAL

DOCKORNA ÄR REKONSTRUERADE EFTER DE DRÄKTER
SOM G.T:SON KARLIN, KULTURENS GRUNDARE VISADE REDAN 1885.

TRÖJA AV VADMAL, INVÄNDIGT KANTAD MED YLLE
ENKELKNÄPPT MED METALLKNAPPAR.

SILKEBRODERADE HANDSKAR
AV SKINN MED SILKEFRANS
RÖTT YLLEFODER MÄRKTA
FT1 KID 1810

HATT AV FILT, RUND KULLE, YLLEBAND.
OCH GLÄTTAT LINNEFODER.

SKJORTA AV LINNE, BRODERI
PÅ KRAGE OCH LINNING, KNYPPLAD
SPETS KNÄPPT MED STOLPKNAPP

KJOL AV
LINNE MED
KNYPPLAD
SPETS.

HALSBAND AV
FÖRGYLT SILVER

SÄRK, ÖVERDEL AV LINNE.
SOM GLÄTTATS DVS. VAXATS
OCH GNIDITS MED GLÄTTESTEN,
FODER AV GROVT LINNE,
KRAGE MED KNYPPLAD SPETS
AV VADSTENATYP.
TVÄRVECKAD ÄRM UTAN
SPJÄLL, ETT ÅLDERDOMLIGT
DRAG, SMAL LINNING MED
GRÖVRE KNYPPLAD SPETS.
KNÄPPT MED STOLPKNAPP
VID HALSEN OCH LÄNKKNAPPAR
VID HANDLEDEN
NEDERDEL AV GROVT LINNE
STRIPADE RYNKOR TÄCKTA
MED SMOCKBRODERI.

LIVKJOL, KJOL AV VADMAL
RYNKAD OCH GOUFFRERAD
(DVS. VECKAD). BOMULLSBAND
NERTILL, LIV AV SKUREN
BLOMMÖNSTRAD SAMMET PÅ
SILKE (MYCKET SLITET)
GULDGALONER (KRING
KANTER OCH PÅ SÖMMAR)
GROVT LINNEFODER
SILVERMALJOR.

FÖRKLÄDE AV RASK
DVS. VAXAT OCH GLÄTTAT
YLLETYG MED SIDENBAND
SILKEBRODERI OCH GULDSPETS
BRUDLIST AV KLÄDE MED
SIDENBAND, GULDSPETS,
SILVERGALONER OCH SILKEFRANS MÄRKT EPD 1818.

BYXOR AV SKINN, BRED LUCKA, LASKAT BRODERI
LIKNANDE BYXOR FINNS I FÄRS, GÄRDS OCH
INGELSTADS HÄRADER

VÄST AV VADMAL
ENKELKNÄPPT MED
METALLKNAPPAR
UTSKURNA FICKOR.
LINNEFODER MED
INNER-
FICKA.

TRÄSKORSSTÖVLAR,
SKAFTAV LÄDER
FASTNITAT VID TRÄSKON.

STICKADE STRUMPOR
LÖDERSKOR.

TRÖJA AV
VADMAL MED
SAMMETSBAND
OCH SILVER-
GALONER, SIDEN
PÅ ÄRMEN,

(SAKNAR MITTSÖM I RYGGEN)
BLÅTT LINNEFODER

VANTAR AV YLLE MED
SKINNBRÄM, SILKEBRODERADE

dagar kvar

svenskans och Temos opinionsundersökning. De flesta ungdomsförbundsordföranden är också emot att sänka rösträttsåldern.

Sverige A6

Camp Sweden laddar för avspark

VM FOTBOLL TYSKLAND 002 dagar kvar

▶I byn Drage fem mil öster om Hamburg råder febril aktivitet. Tretusen svenska supportrar ska bo och roa sig på Stover Strand Camping under fotbollsveckorna. Sydsvenskan rapporterar om hur Camp Sweden växer fram.

Sport C6

▶Sporten har från och med i dag en egen del.

Polsk politiker hotar svenskar

Sverige A9

Pappan bröt ihop i rättssalen

Malmö C7

Anders R Olsson: »Både rättsväsendet och journalistiken har problem att klara sina uppgifter när upphets-

KELUND

2,4 miljoner kronor om han behandlade 60 patienter med den nya psoriasismedicinen Raptiva.

talar ut en oskäligt stor ersättning, menar Bodil Ericsson på SKL, Sveriges kommuner och

Riksenheten för korruption, som inlett en förundersökning.

– Vi har aldrig sett något lik-

södra Halland på patienter, säger hon.

Sverige A8

Malmö: Munter kung fick publiken att skratta

Omkring 7 500 personer välkomnade kungaparet på Malmö idrottsplats i går. Kungen talade bland annat om sitt senaste besök i Rosengård och han fick publiken att skratta när han mindes besöket i Malmö den 6 juni 1989 ...

Malmö C4. Se även A6 och C13 samt Opinion A4

FOTO: LARS DAREBERG

Se bildspel från Kungens besök på **Sydsvenskan.se**

SKÅNSKA DAGBLADET Torsdagen den 6 mars 1986 *

Bygdedräkter i Skåne

Populär vandringsutställning på Pilängen

Den rika änkan från Glimåkra socken hade kistorna fulla med kläder, medan fattighjonets garderob var betydligt magrare.

Foto: ANDERS HILDING

LANDSKRONA: Bygdedräkt, folkdräkt, sockendräkt eller häradsdräkt... Begreppen kring skånsk dräkthistoria är många. Dock kan man få hjälp med att reda ut terminologin om man besöker Pilängsbiblioteket där Kristianstads länsmuseum nu ställer ut sin vandringsutställning Bygdedräkter i Skåne.

Utställningen som står kvar till den 24 mars består av 15 enskilda skärmar med bild och text. En avdelning behandlar just dräktterminologin, en annan presenterar de föreningar som arbetar med dräktfrågor, d v s Länshemslöjden och Svenska Ungdomsringen för bygdekultur – dessa två är tillika medproducenter – samt museerna. En fjärde del består av olika montrar med dräktdetaljer, silversmycken och dockmodeller.

Fyra Skånedelar

– De inledande skärmarna om dräktterminologin fungerar som en ingress, berättar Håkan Nilsson som är producent och kommer från Kristianstad Länsmuseum.

– I Skåne bör man tala om bygdedräkter, fortsätter han. Landskapet är uppdelat i en nordvästlig, en nordostlig, en sydvästlig och en sydostlig del. Helt enkelt p g a de geografiska förhållandena. Åsarna delar av landet och varje hörna av Skåne bildar en kulturell enhet, vilket också avspeglar sig i dräkterna.

Modet

Så kan man t ex se hur Nordvästskåne, som hade större kontakt med yttervärlden i och med handel och sjöfart, tidigare än andra delar influerats av nymodigheter i dräkter. Sydöstra Skåne däremot behåller länge en konservativ klädedräkt, t ex den tvådelade klänningen.

V. Göingebygd--

SKÅNSKA DAGBLADET Onsdagen den 5 mars 1986

Håkan Nilsson visar hur de rika "puggorna" kunde ta sig ut när de ville visa upp sitt välstånd genom att klä på sig alla högtidsdräkterna på en gång.

– Men vi skall komma ihåg att det är högtidsdräkter vi pratar om och visar här, påpekar Håkan Nilsson. Brudkläder och andra dyrbara festkläder tog man väl hand om. Vardagskläder från 1700- och 1800-talen finns inte bevarade i dag.

De gamla bygdedräkterna var inte några enhetliga uniformer. Av kläderna kunde man utläsa social status, rik eller fattig, gift eller ogift. Håkan Nilsson exemplifierar med de s k "puggorna" – paddorna – från det konservativa sydöst-Skåne.

– De rika bondmororna visade upp sitt välstånd på t ex marknaden i Lund dit de anlände iklädda alla sina högtidskläder. Sex, sju dräkter ovanpå varandra var inte ovanligt. Och då skulle kjolarna vara av olika längd så att alla kunde räkna dem.

I en monter på utställningen jämförs två kvinnors "garderob" från 1830-talets Skåne. Den ena kistan innehåller mängder med kläder, smycken, skor m m och tillhörde en rik änka från Glimåkra socken. Den andra, tillhörig fattighjonet Kirsti Hjalmarsdotter från Villeds härad, rymmer ett fåtal persedlar, varav de flesta är grova särkar.

Kläderna är miniatyrer, men uppsydda i samma material som originalen, så långt nu detta varit möjligt.

Äggakaka och allsång

Pilängsbiblioteket arrangerar på söndag ett särskilt program i anslutning till utställningen tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan och kontaktkommittéerna i Norrestad. Med början kl 14.00 blir det visning av utställningen, allsång med Bert Norberg som sjunger skånska visor, visning av bygdedräktssömnad. Och så serveras äkta skånsk äggakaka – som lagas på bibblan.

V. Göinge
tidning

V. Göringe Märad ---

Utställning
i samarbete
med Håkan Nilsson
på Kristianstad

Skåne
V:a Göinge

BRODERI

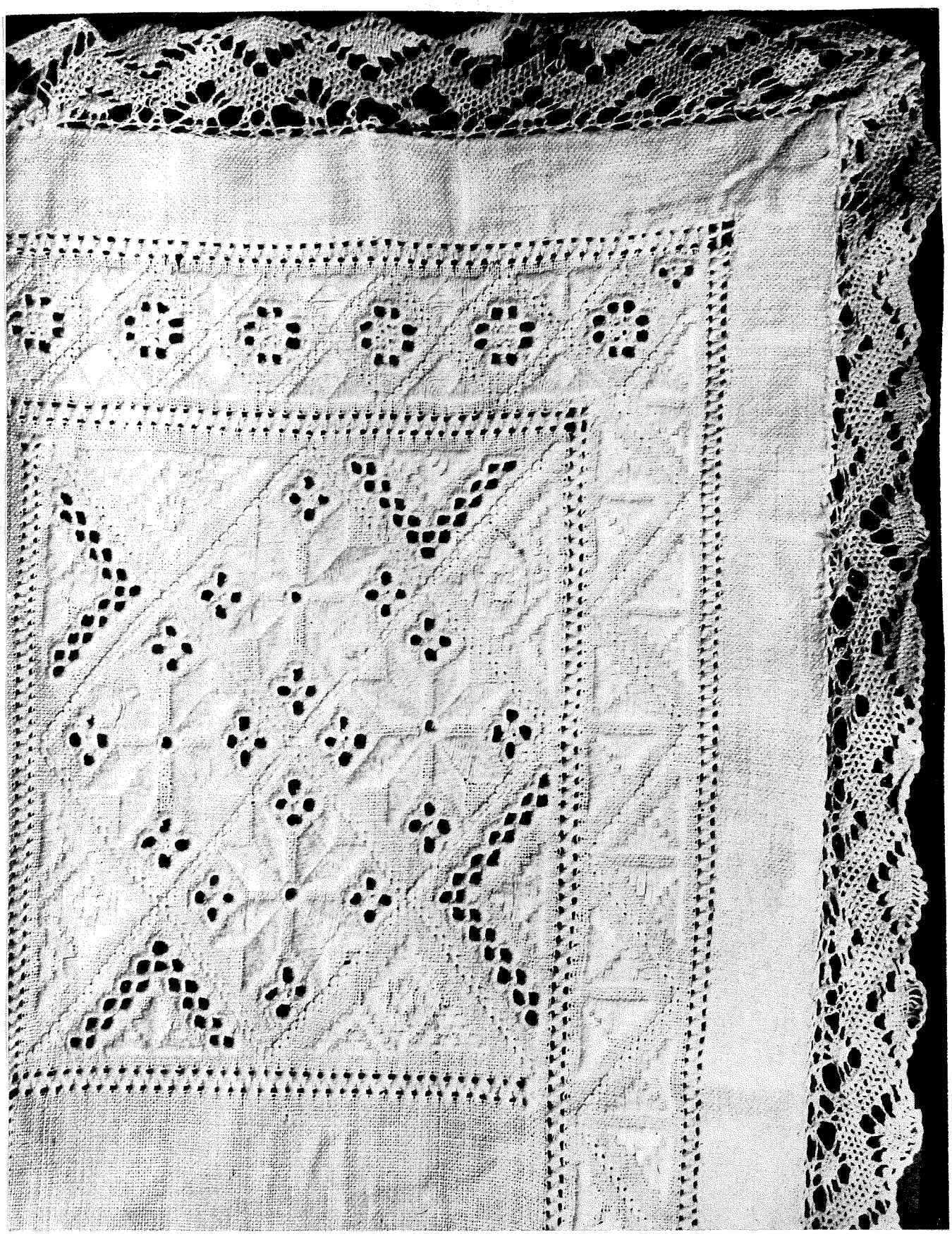

Bild. 4. Förningsduk, Västra Göinge härad.

BRODERI

Bild. 5. Förningsduk, Västra Göinge härad.

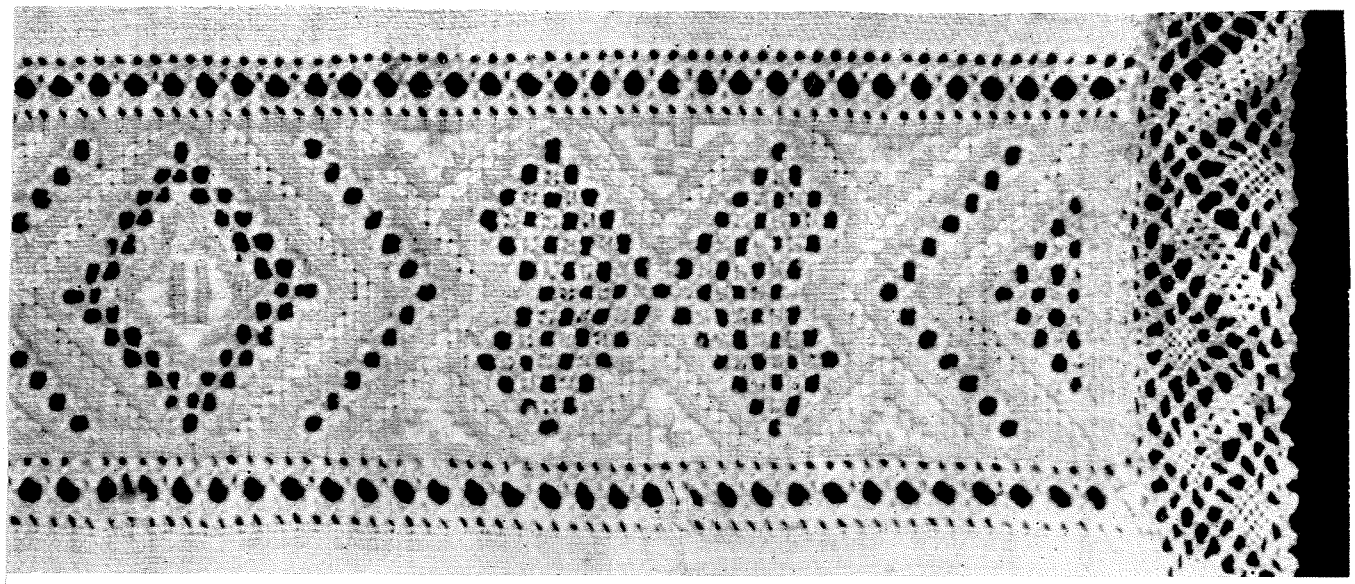

Bild. 22. Lakansbård, Gärds härad.

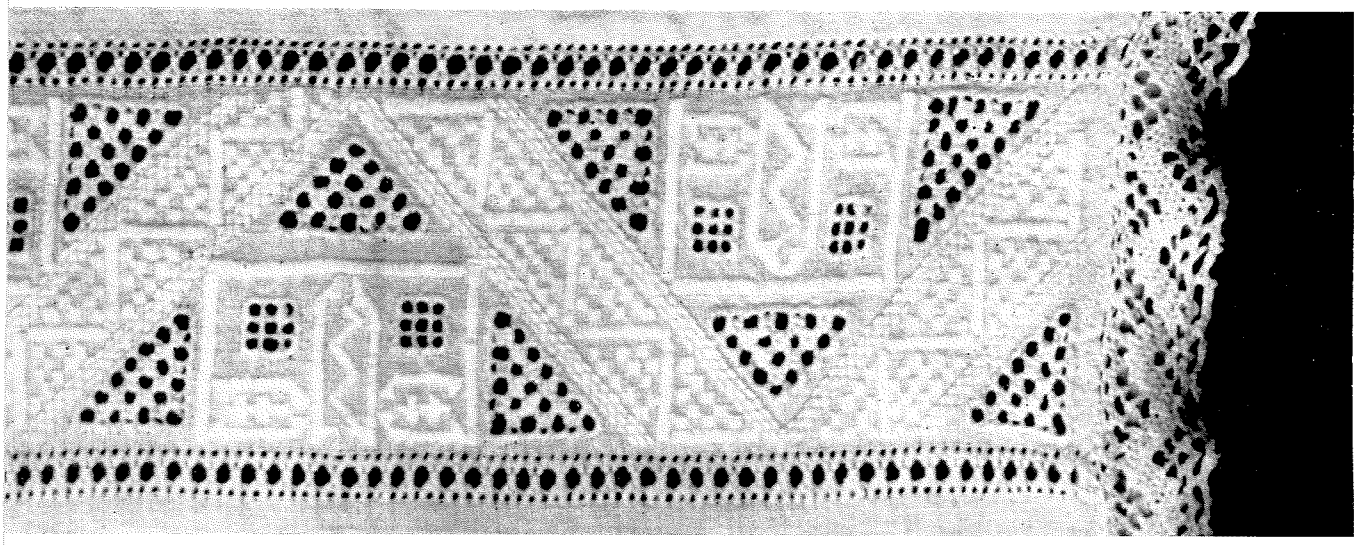

Bild. 23. Lakansbård, Västra Göinge härad, från 1790.

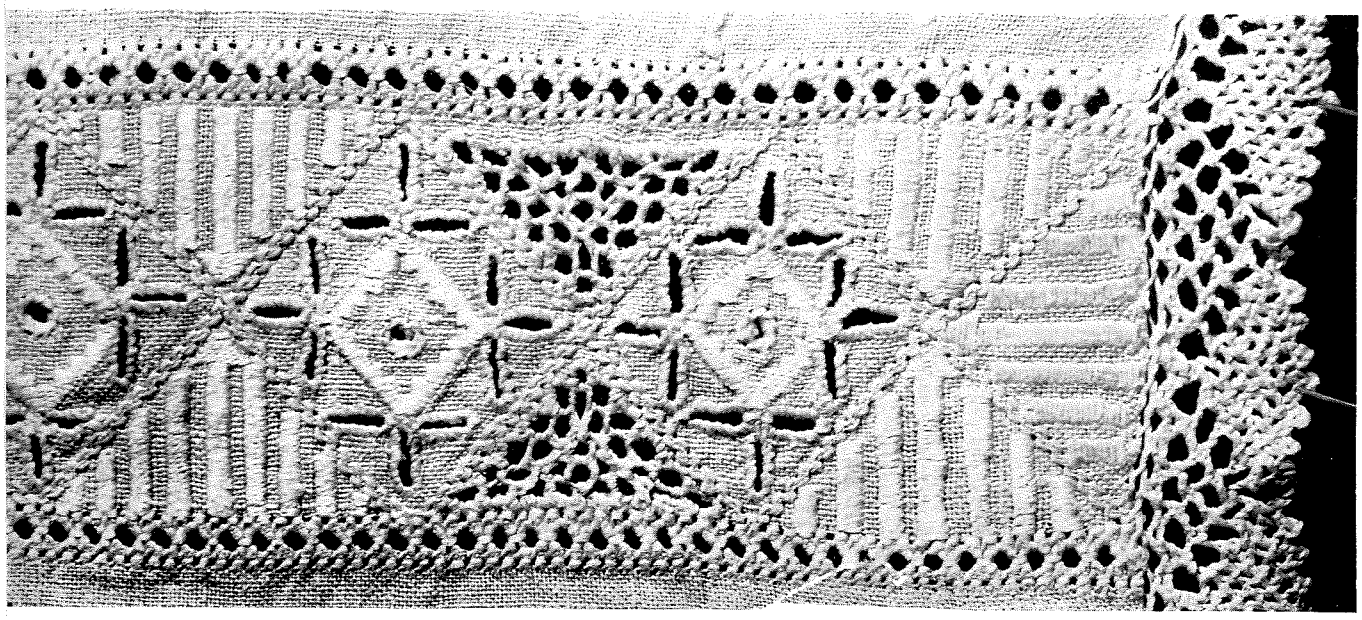

Bild. 24. Lakansbård, Västra Göinge härad.

BRODERI

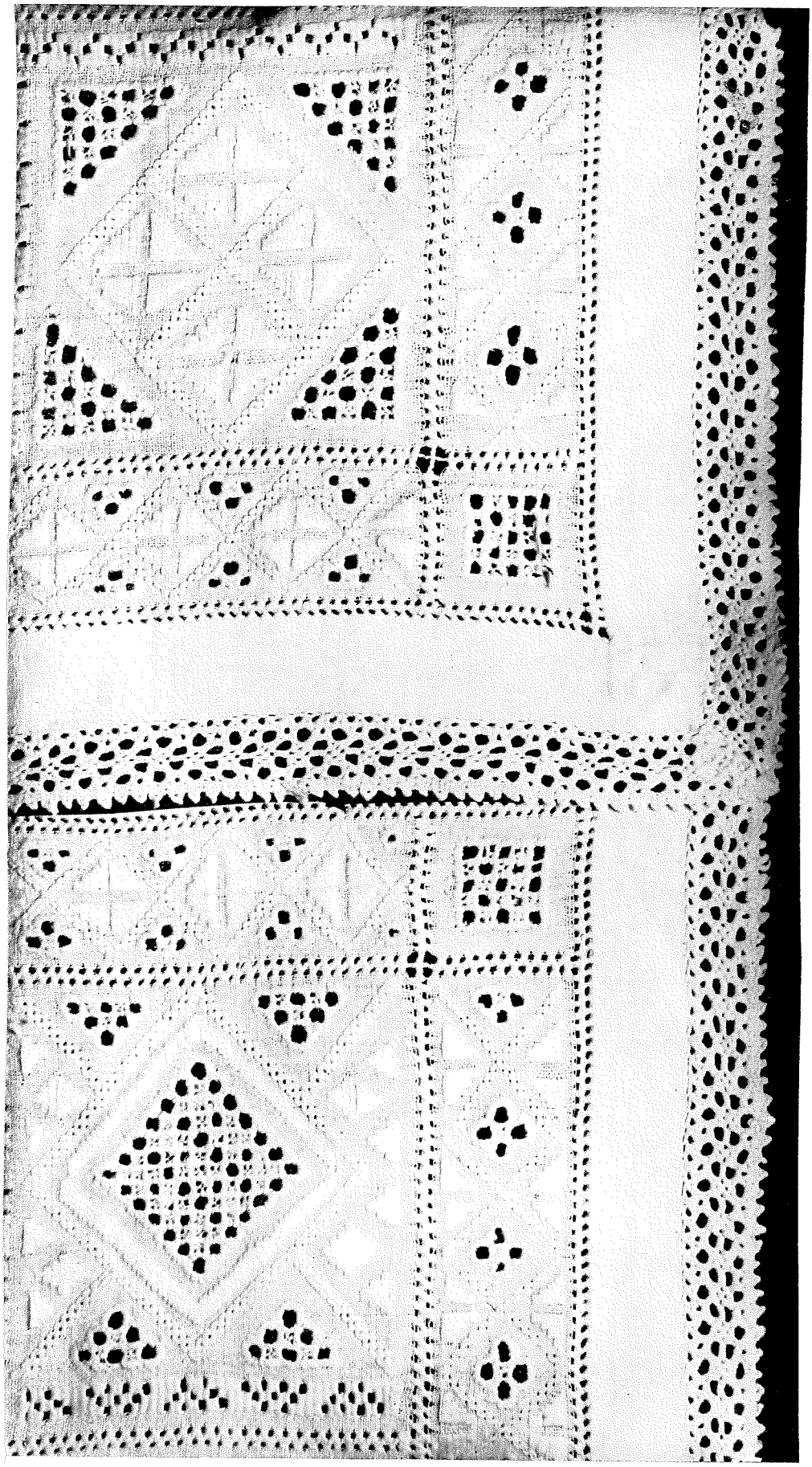

Bild. 6. Förningsduk, Östra Göinge härad.

Kristianstad

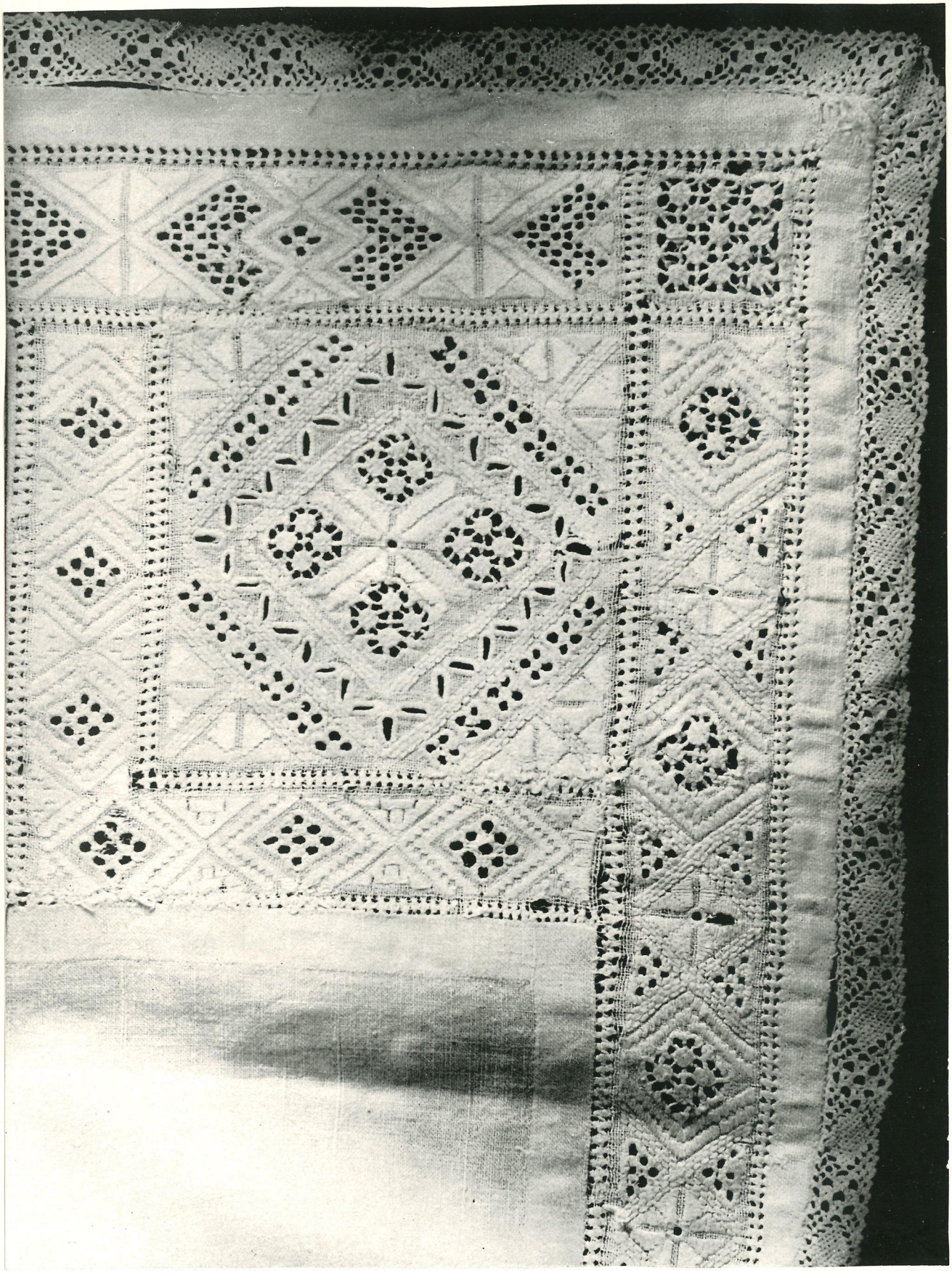

Förningsduk,

INGEMAR INGERS

Ett bröllop i Västra Torup i början av 1800-talet

En uppteckning av Eva Wigström och Nils Olséni

Särtryck ur Västra Göinge Hembygdsförenings skriftserie, XX, 1972

Till Charlotte Weibull

Med hjärtlig hälsning och tack fr. utgivaren.

Ett bröllop i Västra Torup i början av 1800-talet

En uppteckning av Eva Wigström och Nils Olséni meddelad av Ingemar Ingers.

Den skildring av ett bondbröllop i Torup i Västra Göinge härad, som här följer, är uppteckнad år 1880 av den skånska författarinnan och folkminnes-samlaren fru Eva Wigström med bistånd av dialektforskaren, fil. kand. Nils Olséni. Berättelsen är förut tryckt i den av Artur Hazelius utgivna samlingen "Ur de nordiska folkens lif", sid. 75 (Stockholm 1882, i skriftserien "Bidrag till vår odlings häfder"). Då detta verk numera är sällsynt och svåråtkomligt, har det synts lämpligt att i denna årsbok återgiva den livfulla och detaljrika beskrivningen över ett bondbröllop vid 1800-talets början. Om de medverkande vid denna uppteckning skall här givas några upplysningar. Fru Eva Wigström, f. Pålsson (född i Asmundtorp 1832, död i Helsingborg 1901 och där begraven), var redan en känd författarinna och skildrare av skånskt folkliv, då hon i slutet av 1870-talet påbörjade en energisk verksamhet som samlare av skånsk folkdiktning, folktro och folksed. Det var de danska forskarna, professor Sven Grundtvig och hans yngre bror, pastor Frederik Grundtvig, som uppmuntrade henne därtill. Med begynnelse i sin hembygd i Rönnebergs härad gjorde hon på egen risk åtskilliga insamlingsresor, som snart utsträcktes till Göinge härader. Ett reseunderstöd på 100 kronor från Nordiska Muséet var därvid en god hjälp. För hennes resa till Östra Göinge härad är förut redogjort i Osby hembygdsförenings årsbok 1965. Där finnes en utförligare redogörelse för Eva Wigströms verksamhet som samlare och prov på de uppteckningar som gjordes i Osby i början av året 1881. Men hennes första besök i Göingebygden var en resa till Västra Torup hösten 1880. Med denna ort var förbindelsen underlättad genom tillkomsten av Helsingborg—Hässleholms järnväg, som blev anlagd 1875. Det var vid detta besök i Torups socken, som beskrivningen över ett gammaldags bröllop blev uppteckнad. Vem sagesmannen var finns ingenstädes uppgivet. Av hänsyn till sina meddelare ville fru Wigström inte gärna publicera deras namn, i synnerhet som en del av uppteckningarna snart blev utgivna, såsom i detta fall. Då sagesmannen omtalar, att det var hans hustrus morföräldrars bröllop som beskrives, får tidpunkten förläggas till 1800-talets början.

Då Eva Wigström — eller som hennes författarnamn var, Ave — inte tilltrodde sig att riktigt kunna återgiva folkmålet, då hon kom utanför sin egen hembygd, hade hon stundom biträde av dialektforskaren fil. kand. Nils Olséni från Ottarp i Luggude härad (f. 1852, fil. d:r 1887, efter långvarig sjuklighet död i Ottarp 1907 och där begraven). Nils Olséni var en pionjär i nyare dialektforskning och gjorde undersökningar i flera delar av Skåne, särskilt i Luggude härad, och han var bland de första som gjorde fonetiska uppteckningar av folkmålen i Västra och Östra Göinge samt Villands härader. Han bör också ihågkommas som initiativtagare till Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, och denna förening gav villigt sitt bidrag, då en gravsten skulle sättas på Olsénis grav i Ottarp 1957. — I ärende att avlyssna folkmålet, för att berättelsen skulle återgivas i en mera korrekt form, gjorde Olséni ett besök hos Aves sagesman i Västra Torup, och resultatet därav blev av Artur Hazelius utgivet 1882. Dialekten är den som tillhör den västra delen av V. Göinge härad — socknarna Torup, Röke och Matteröd m. fl. — och såsom den talades i den senare hälften av 1800-talet. Där finnes åtskilliga ålderdomliga ord och uttryck, som i yngre mål är föråldrade eller bortglömda.

Aitt bröllop i vaura böjder

Skildring från Torups socken, Västra Göinge härad, i Skåne, upptecknad på bygdemål hösten 1880.

Da va min kvinnesa föräldras föräldra o hennas mormors söster, som haulle bröllop pau ain o samma da, o da va gille, som va stort, ska ain veda, for se, fölked va behaulled.

Den aina bruen, min Marjas mormor — hordant söstern va klädd, ska ja inte si, for ja ved ad inte — hade tjökt styft selketöj mä falia granna röa rosser pau te kjortel, o svaurt selketöj te tröja — ja au denne ha ja inu ain väst; ain brai vid krave o aitt vitt forklä mä meed braia la. Därte hade hun blau håser; sko mä höja klacka o sölspänne; aitt grant sölhalsspänne mä mena kädjer i; sölkravaknapp o ain brai fingerring mä ain hailan hob löv, som hängde o skrengla. Ude hade hun vida udsydda vanta. Da grannaste va ändau livbälted o bruakrunan, men se, dai vore baua launta. O sau dyrbar va krunan, öd bruens far mautte — for da han inte va känder au äjaren, forstaus — sätta sina hemmanspapér som säkerhed for krunan; men sau hade hun ausse trai honnra fäm o säjsti söllöv, lia sau många som daana i aitt aur. Se, detta sau nöed ud auanpau haured, som flöd'na långs nair öd ryggtavlan.

---

behaulled, förmöget. — *brai,* bred. — *la,* band. — *sölspänne,* silfverspänne. — *skrengla,* klinga, skramla. — *sau nöed ud,* såg något ut.

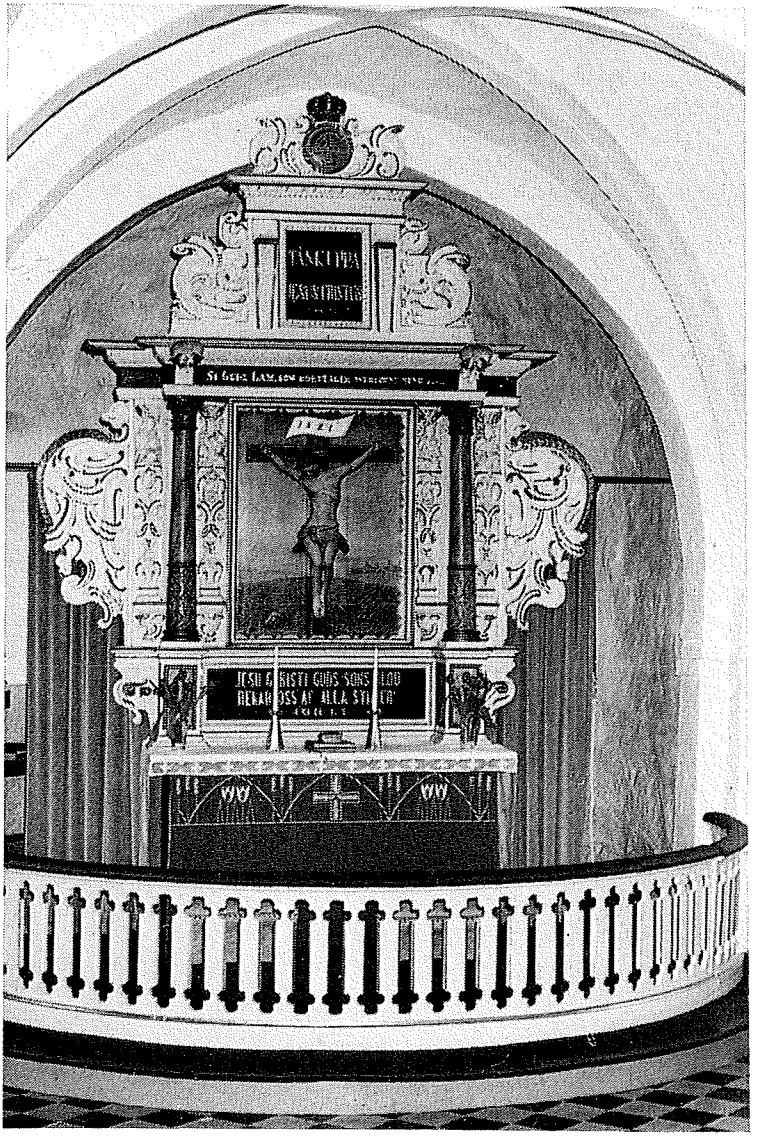

Vigseln ägde rum framför altaret i Västra Torups kyrka. — Altaruppsatsen stammar från Christian IV:s tid men blev kompletterad av Johan Ullberg i Finja 1760. Foto: Bert Berglund.

Brugommen älla, som vi sia, brogemannen va nock sau grann pau sitt vis i gula skinnböjser, vida ullna håser mä braia långa håsebaunn mä dosker i ännana, o sölknappa i sin blau tröja.

Vi göngafölk hade inte nön ti haed sau gött om ög, for se, vi hade öllti pläad köra meed mä ossa o kör, sau bruastassen fick nock gau te körkan; men där va stort bruafölje mä hövsman, bruasvänna, bruapiger, tapperännare o ölt, va som horde te aitt stort gille. Oppe ve altared blai dai vidda, da forstaus, o där haulle dai ausse bruapällen över dom; da va den grannaste o störste sjal, som konne faus.

I den tien kom fölk te gille mä förning, som konne forslau nöed. Ain töl, trettan stora fina brökager — vi ha ausse aitt ortöj, som sier: "Naur ain inte ha brö, ska ain göra gille" — ain stor go ost, ain köpp smör o stonnom ain kalasteg forudan ölla smaukager. Men ain konne ausse ha förning mä se, som ains kvinna lava te i gillesgauren, for ällas fick ain mäst bara törr mad dai tiaste gångana ain skulle haulla maulti.

Pau bored stoe stora träfad mä fläsk o köd, bara saltmad; därimellom stoe bränvinflasker o ölstob. Sybesmaden fosta middan va kogärter älla ärtesö, som ain ausse sier. Hövsmannen körde gästerna te bors. Kvinnerna vore dai värste te o fau pau sina rätte plasser: dai streda mod ölt, va dai konne, fost dai gött veste, bo haur dai velle o skolle seda. Da tehorde ausse hövsmannen o haulla tal ve bored, men tapperännaren skolle slau i glasen o tappa i stob o flasker, sau fölk konne blai montra o skeckelet pau horren.

Här va i den tien meed bra spelemän. Den gamle Nails Olsa Lars, Gögen dai kalla'n — ja han ä dö o begraven for sina tjue aur sin — han konne tillemä spela älvalegen, men om han blai nock sau pau horren au öl o bränvin, sau spela han ändau inte mair än dai älva repriserna au den paulskan. Ain ved nock, hor da hade gaued, vess han da hade gjort. Ällas brugtes dau många slass dansa, men mellevetten va den könstiaste au dom ölla.

Naur da le hän ad dan, ginge dai kvinner, som vore i tur te o komma mä sin förning, ud i starsed for o raia te mad, naur dai inte hade den färi mä se. Dau konne dai koga rissengröd älla ausse långkaul, älla, om da va räktit fint, raidde dai te smörsöpper; da va föa, som va letta go! Dai stegte, forstaus, söpper au fint brö i gött smör o lae dom i lav pau aitt stort fad mä äggaröra i mellom. Saudent faur ain öllri nu for tien.

Värdfölked skolle gi gästerna kvällsmad. Därte horde ludfesk, o haur skolle den va, sau där va nöed o bida i. O sau finge dai välling, men da va öllri värt by te o blänna vann i melken te den, for da va snault. Te daver finge dai drickasyba, men naur blopölsan kom pau bored, dau veste ölla, öd nu va da slud mä haila gilled.

I den tien hade fölk meed roliare pau gille än i vaura daa: dai talde om

---

baunn, band. — *dosker,* tofsar. — *hövsman,* höfvidsman, talman. — *ortöj,* ordstäf. — *tiast,* tidast, oftast. — *ärtesö,* ärtsoppa. — *fost,* fast. — *skeckelet,* skäligt. — *pau horren,* på hurren, lustig. — *stars,* kök. — *söpper,* tärningar. — *daver,* dagvard. — *drickasyba,* kokt blandning av dricka och mjölk.

pasasjer o hade meed tös for se, o dai dansa o sloe ännana i väred, sau ain minstingen konne sai, öd fölk hade liv i kröppen, om dai ausse nöen gång raugte o gi haur annen ain plaut pau örad, sau näsan sprant i blo. Viser konne dai i dai daa ausse sjonga, bo om liden Kärsti o flaire, men ausse andra rolia, som brugtes bo ve jul o ve gille. Ja komme i hu aitt vers au ain:

Häj opp i dalana, runka pau tappen!
Möda vi kongen, lötta vi hatten.
Saudan ä bonnens lag:
dricka var gillesda,
sau länge gilled staur pau.
Tjo, pauga!

Men da va nöed maira ja skolle si om förningana. For där va ju dai morer, som hade ölt färit mä se, o naur ain saudan skolle skiwta, ginge hövsmannen, spelemannen o tapperännaren ud i kammaren, naur ölla såde ve bored, o komme sau igen mä förningen, som hövsmannen pau tös sae se ha haed löcka te o stjäla. Dau blai där aitt grin, mäst i den tien Lia-Annersen levde o va hövsman, for dau velle grined inte laina igen, naur han satte te mä tal. Meed au da rolia pau aitt bröllop lau pau hövsmannen, o dai konne sömma tier va bo tiliga o saudana, da hordes nock, naur bruapared skolle följas i säng, for dau blai tösed därätte. Sömma sta i Skaune ha dai brugad o ve da tefälled sjonga ain salm. Sau brugte inte vi gönga; här va bara grin o alló, naur bruasvännana o bruapigerna klädde au bruapared. Dau skolle brogemannen sätta kluden pau sin bru, o da va inte nöed gött varsel, naur den kom te o seda snett älla galed. O da ha ausse nöed pau se, da ä vest, for mor sae öllti, öd Nails Olsa Hanesa man, Haugen Jensen, Pöcked dai kalla'n — han ä nu bo dö o begraven for sina attan aur sin — han satte kluden pau sin bru, sau halen älla snebben kom i pannan, o da blai skriner löcka i da gjutted. Men mor talde ausse om, öd min Marjas morfar han satte kluden rätt, o da fölked kom te o leva gött i hoba o blai holians behaullna.

Eva Vigström.

---

pasasjer, historier. — *tös,* skämt. — *skiwta,* skifta, utdela. — *laina,* upphöra. — *bo tiliga o saudana,* både si och så. — *sömma sta,* på somliga ställen. — *alló,* hallå, oväsen. — *ha ausse nöed pau se,* har också något på sig, har något att betyda. — *hale,* svans, snibb. — *skriner,* mager. — *gjutte,* gifte. — *holians,* tämligen.

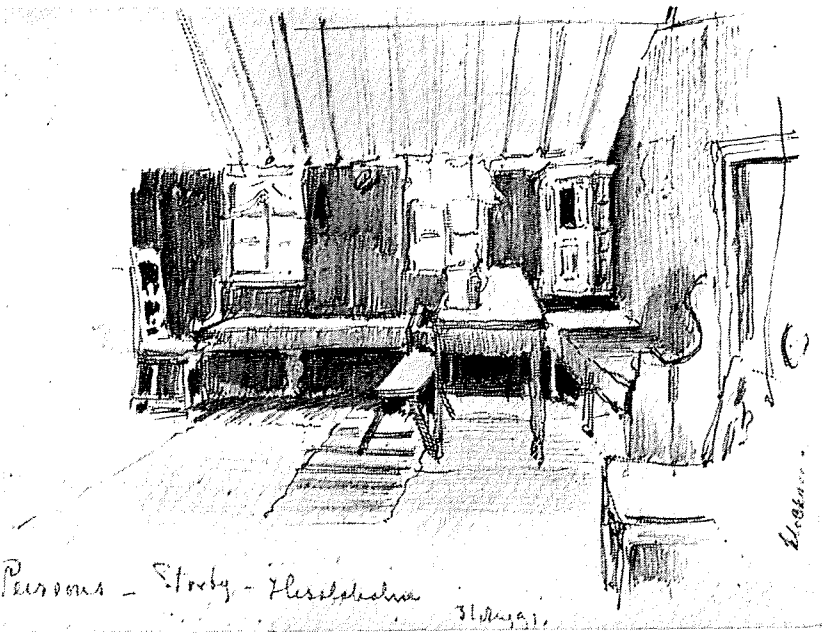

Läredagårdens "stua" år 1891.

Fröken Ottilia Adelborgs (1855—1936) verksamhet som konstnärinna och hembygdsvårdare var framför allt knuten till Dalarna. Under sina första målarfärder besökte hon emellertid även Skåne. I augusti månad 1891 befann hon sig i Hässleholmstrakten. Eftersom hon var intresserad av folkligt byggnadsskick, uppsökte hon Jacob Perssons gård i Läreda; "vägvisare" var troligen den danske kulturhistorikern Reinhold Mejborg, som 1884 gjort ett par teckningar av gården för sitt arbete "Gamle danske Hjem" (tryckt 1888). Ottilia Adelborgs akvarell förmedlar på ett fint sätt interiören i Läredagårdens "stua", långt innan gården flyttades in till Hembygdsparken. — Foto: Nordiska museet.

T. K.

Kronprinsessan Louise i Göingedräkt